

3 нагоды Дня беларускага пісьменства і друку

Чацвёрты год запар Беларусь святкуе Дзень беларускага пісьменства і друку. Першае свята прымаў славуты Полацк, потым быў старажытны Тураў, у мінулым годзе — векапомны Навагрудак, а сёлета — гістарычны Нясвіж, які адыграў вялікую ролю ў развіцці беларускага кнігадрукавання. Завершыцца ж свята ў Полацку, дзе 9—11 верасня пройдуць чарговыя міжнародныя Скарынаўскія чытанні.

Відавочна, што Дзень беларускага пісьменства і друку становіцца традыцыйным нацыянальным святам. З гэтай нагоды мы друкуем артыкул пра нашага славутага земляка, народнага пісьменніка Беларусі М. Ц. Лынькова. Дарэчы, у райгазете ўжо былі змешчаны раней два артыкулы У. Бандарэнкі аб жыцці і дзейнасці аднаго з класікаў айчыннай літаратуры — “Дзяцінства і юнацтва М. Ц. Лынькова” і “У памяці народнай”. Яны выклікалі вялікую цікавасць у многіх чытачоў, асабліва ў выкладчыкаў роднай мовы і літаратуры.

Сёння мы друкуем ключковы матэрыял з гэтай серыі, прысвечаны далейшаму лёсу членаў сям’і Міхаіла Ціханавіча і яго татэры і вядомымі беларускімі літаратарамі.

Работа ў Бабруйскай акруговай газеце “Камуніст” спрыяла літаратурнай творчасці Міхася Лынькова. Неўзабаве, ужо ў 1926 годзе, у альманаху “Уздым” было надрукавана апавяданне “Гой”, пранікнутае пачуццём інтэрнацыяналізму, сапраўднага гуманізму і шчырага, чыстага кахання. У тым жа годзе Міхась Лынькоў ажаніўся з настаўніцай Ханай Абрамаўнай Аранковай. Тады ж пачалася яго сапраўдная творчая біяграфія.

А як жа склаўся лёс астатніх Лыньковых? Брат Грыша пайшоў працаваць пасля сямігодкі загадчыкам хаты-чытальні, па-сучаснаму, вясковай бібліятэкі, усур’ёз захапіўся паэзіяй, пісаў вершы на беларускай мове. Перакладаў з поспехам вершы і паэмы У. Маякоўскага. Друкаваўся пад псеўданімам “Рыгор Суніца”. Перад Вялікай Айчыннай вайной працаваў стыльрэдактарам у часопісе “Літаратура і мастацтва”. У першы дзень пачатку вайны пайшоў у ваенкамат і... прапаў без вестак.

Сястра Ганна пасля Бабруйска вучылася ў Рагачоўскім педтэхнікуме, а скончыўшы яго стала працаваць настаўніцай. Доўгі час выкладала

родную мову і літаратуру. У гады вайны — партызаніла. Пелагея, старшая сястра, да самай пенсіі рабіла ў калгасе. Малодшы брат Коля скончыў да вайны Мінскі тэхнікум сувязі.

У жывых засталіся Пелагея Ціханаўна і Мікалай Ціханавіч, ветэран вайны і працы, жыхар г. Санкт-Пецярбурга. У свой час, калі ішла вайна, ён быў камандзірам асобнай роты сувязі. Тут, на фронце, спаткаў сваё шчасце, пакахаў дзяўчыну Вольгу — камандзіра ўзвода, ажаніўся на ёй. Яшчэ ў школе, калі жыў у Бабруйску, Мікалай Ціханавіч, як і старэйшыя браты, захапіўся паэзіяй і свае першыя вершы ў школьную літаратурную газету падпісваў... “Міколка-паравоз”. Вось адкуль у старэйшага брата ўзялася назва славутай дзіцячай аповесці.

Дарэчы, лёс першай жонкі Міхася Лынькова і іх сына Марыка склаўся трагічна. Вось як Ганна Ціханаўна

пісала пра гэта: “1941 год. Марык скончыў першы клас. Распачалася вайна. Мішу выклікалі ў ваенкамат. Вярнуўся адтуль развітацца з сям’ёй. Больш ён не ўбачыў ні жонкі, ні сына. Хана Абрамаўна вырашыла пакінуць горад і, калі ўдасца, дарацца да мяне ў Старадарожскі раён...”

У 1942 годзе летам група нашых вучняў пайшла ў партызаны. Перад адыходам дамовіліся, каб дапамаглі і нам выбрацца ў лес. З імі не маглі пайсці, бо ў нас была вялікая сям’я: я, мой муж, маці, сястра, Мішава жонка з Марыкам, Грышава жонка з малой дачушкай. Нашы вучні не забылі нас, але дапамагчы не паспелі: запіску атрымалі 6 жніўня ўвечары, а напярэдадні, раніцай таго ж дня фашысты з паліцаямі акружылі хату і забралі Мішаву і Грышаву сем’і. Калі арыштоўвалі дзяцей, мой муж крыкнуў: “Не чапайце, гэта мае дзеці!”. Дзяцей спачатку пакінулі, але

калі Марык убачыў, як ворагі ўкінулі маці ў кузаў машыны, не вытрымаў, закрываў: “Мама! Мамачка!” Закрывала і Грышава дачушка.

Дзяцей схпілі і таксама ўкінулі ў машыну. Привезлі... у школу. На двары стаяла некалькі машын з яўрэйскімі старымі і дзецьмі. Я пабегла да каменданта прасіць, каб адпусцілі маіх блізкіх. Ён толькі развёў рукамі, сказаўшы, што гэта робіцца не па яго загаду, адмяніць які ён не мае права. Калі я выйшла ад каменданта, на двары ні было не адной машыны. Людзей фашысты павезлі ў Старыя Дарогі, а адтуль у Бабруйск, каб затым расстраляць...”

дзіўшы яго пладовымі дрэвамі, парэчкамі і агрэстам, чарнаплоднай рабінай”.

Ганарыліся дружбай з Лыньковым К. Крапіва, І. Мележ, П. Панчанка, М. Танк, І. Шамякін, В. Быкаў, В. Вольскі, Н. Глевіч, А. Вяцінскі, дзесяткі іншых пісьменнікаў і паэтаў нашай рэспублікі, многім з якіх дапамагаў Міхась Ціханавіч спагадлівым і шчырым словам на складаным і нялёгкім творчым шляху.

А вядомы паэт Антон Бялевіч пісаў у сваіх успамінах: “...Прыгадваецца, як адразу пасля вайны ў Доме творчасці ў Каралішчавічах пісьменнік сядзеў днямі ў малым пакойчыку за сваім рабочым сталом. І светлых дзён яму было мала. Далёка за поўнач, а ў яго пакойчыку свеціцца агеньчык, праз фортку на сасну пльыве дымок, творца многа курцыць, думае, піша. На круглай палянцы між сасонніку, пад зорным небам часта зіхацеў, патрэскаў, страляў касцёр вугельчыкамі. Распальваў яго Міхась Ціханавіч. Пра касцёр, пра чалавека, які яшчэ ў гады грамадзянскай вайны паліў партызанскія кастры, выкрасаліся гэтыя радкі верша:

*На палянцы круглай між сасонніку,
Вечаровай роснаю парой,
Вы касцёр распальвалі.
Ён сонейкам
Зіхацеў пад зябкаю зарой.
Бульбаю ён печанаю пах.
Вашае душы натхнёнай іскры
Бачыў у разумных я вачах.
Вы памешвалі кійком арэжавым
Вугалі, як зоркі, у кастры,
І лавілі чутка тое рэха вы,
Што пльыло па росах, па бары...
Палкаводзец вы жывога слова,
Палкаводзец ёмістых радкоў,
У якіх краса зямлі вясновай,
У якіх — сімфонія гудкоў...”*

М. Ц. Лынькоў, яго сям’я і сябры

У 1945 годзе другой жонкай пісьменніка стала Соф’я Захараўна Кусніц, малодшы навуковы супрацоўнік Інстытута гісторыі АН БССР. Вось што яна пісала аб сваім мужу: “З Міхасём Ціханавічам мы пражылі 30 гадоў. Ішлі з ім поплеч, дзялілі радасць і гора, плакалі і цешыліся. Мужны, валявы, з цвёрдым характарам. Чалавек абавязку і слова, не адступаў ад сваіх прынцыпаў, абараняў свае перакананні, але іх не навязваў іншым. Не цяпеў зайздроснасці, зазнаіства, пахдлага мажу, угодніцтва, усяго каказнога... Любіў аднолькава і фізічную, і разумовую працу”.

І гэта праўда. Сваімі ўласнымі рукамі пабудоваў М. Ц. Лынькоў дачу на Нарачы, гаспадарчыя прыбудовы да яе, гараж. Яго рукі маглі лёгка перабраць як лодачны матар, так і рухавік старэнькай “Победы”, якую вадзіў сам пісьменнік. Міхаіл Ціханавіч разбіў сад вакол дачы, заса-